Kastirataste kasutamist tutvustav materjal ettevõtetele

KOOSTANUD:

Jolanda Lipu, jolanda.lipu@bef.ee

Aksel Johannes Part, aksel.part@bef.ee

MTÜ Balti Keskkonnafoorum

Kastirataste kasutamist tutvustav materjal on valminud Tartu linnavalitsuse tellimusel Euroopa Kliimainitsiatiivi (EUKI) projekti Cyclurban+ (Jalgratas kui euroopa kliimapoliitika osa) raames.

Projekti veebileht: www.cyclurban.eu

veebraur 2021

SISUKORD

1. KASTIRATTA KASUTUSVÕIMALUSED 3

1.1 Kastiratta kasutusvõimalused ja eelised ettevõttele 3

Kastiratas kui töövahend - kullerteenus ja kaubavedu 4

Kastiratas kui tööpind 5

Kastiratta kasutuselevõtt töötajate hulgas 5

1.3 Motiveeriv näide laiast maailmast - ratastel restoran Cycelkokken 6

2. PROBLEEMID JA VÕIMALUSED 8

3. ERINEVAD KASTIRATASTE TÜÜBID JA LISA(TURVA)VARUSTUS NING HINNAVAHEMIKUD 10

3.1 Kastirataste tüüpide loetelu ja parameetrid 10

3.2 Ost ja rent 12

1. KASTIRATTA KASUTUSVÕIMALUSED

1.1 Kastiratta kasutusvõimalused ja eelised ettevõttele

Kastiratta saab äritegevuses ettevõtte kasuks tööle panna, kasutades kastiratast töövahendina või soodustades ettevõtte töötajate igapäevast liikumist kastirattal. Kastiratas sobib mitmesuguste teenuste pakkumiseks, suuremate asjade veoks saab haakida rullkonteineri.

Aastaks 2025 pakub IKEA kaupluste haldusfirma Ingka Grupp 100% nullemissiooniga kojutarnet ning aastaks 2030 soovivad nad poole võrra vähendada ka kaupluseid külastavate klientide poolt toodetud heitekoguseid. Fotol on Saksamaa IKEA kasutusele võetud *Long John* tüüpi kastiratas, mida kliendid saavad läbi mobiilirakenduse rentida. Allikas: https://www.ingka.com

Amsterdami Tehnikaülikool viis läbi kaks aastat kestnud uuringu *City Logistic: Light and Electric*[1], kus kastirattaid ja elektrilisi mopeede kasutati linnasisese kullerteenuse pakkumiseks. Uuringu tulemused kajastasid kaubarataste eeliseid kaubabusside ees:

- kulude kokkuhoid 20-30% võrreldes kaubikuga;
- sobiva infrastruktuuri olemasolul on liikumine linnas kiirem kui kaubikuga;
- parkimiskoha otsimise mure kaob, sest saab sõita uksest ukseni;
- sotsiaalse vastutuse kandmine ning seeläbi eristuv ja positiivne mainekujundus;
- hea tagasiside kauba kättesaajalt kullerile - positiivne klienditeeninduskogemus.

Uuringu tulemusi kajastas ka ajakiri Forbes, pealkirjastades artikli sõnadega, et kastirattad, mitte droonid, on tuleviku linnade saadetiste kohaletoimetajad[2].

[1] City Logistic: Light and Electric. Amsterdam University of Applied Science. Kättesaadav veebis: https://d1wa5qhtul915h.cloudfront.net/app/uploads/2018/10/E-Bike-Cycle-Logistics-Study.pdf

[2] Carlton, R. 2018. Cargobikes Not Drones Are the Future of Urban Deliveries. Forbes. Kättesaadav veebis: https://www.forbes.com/sites/carltonreid/2018/10/15/cargobikes-not-drones-are-the-future-for-urban-deliveries/

Kastiratas kui töövahend - kullerteenus ja kaubavedu:

Kastiratta ülalpidamine on soodsam kui auto ülalpidamine. Kastiratas on linnalises keskkonnas tihti kiirem kui kaubaauto, sest sellega pääseb paljudesse paikadesse paremini ligi ja ka kauba mahalaadimiskiirus on suurem. Nii on kastirattal eelised restoranide ja muude äride varustamiseks autoga raskemini ligipääsetavates kohtades nagu südalinn ja vanalinn. Samuti liiguvad paljud linnad suunal, kus soodustatakse rattaga liikumist ning autoga ligipääs võib olla piiratud. See võimaldab ettevõttel alandada kullerteenuse hinda ning pakkuda kliendile mugamat kasutajakogemust kiire kohaletoimetamise näol. Samuti mõjub see ettevõtte mainele positiivselt, sest kastiratas on keskkonnasõbralik liikumisvahend ning järjest enam inimesi hindab keskkonnahoiu aspekti ka liikumisvahendi valikul.

UPS postiteenuse kastiratas, Portland, Ameerika Ühendriigid. Allikas: bikeportland.org

Long John tüüpi kastiratas töövahendina puuviljaistanduses. Allikas: yubabikes.com

Kastiratas kui tööpind:

Kastirattaid saab kasutada ka mobiilsete teenuste pakkumiseks nagu liikuv lillepood, kohvikiosk, restoran, jäätiselett jpm. Kastirattaga saab müügipunkti püstitada parimasse kohta, kuna sellega pääseb ka jalakäijate alale.

Lisaks võimaldab kastiratas siseneda ettevõtlusse väikese algkapitaliga, sest näiteks jäätisepoe pidamiseks pole lisaks jäätisele vaja muud kui kaubanduspinda, mille rolli saab täita kastiratas.

Kastiratta kasutuselevõtt töötajate hulgas:

Samuti saab ettevõte soetada kastiratta ettevõtte varana ning pakkuda töötajatele sellega sõitmise võimalust lisaks tööülesannete täitmisele ka vabal ajal. Ettevõte saab samal ajal kasutada ratast ka reklaampinnana ettevõtte toodetele või teenustele. Kastiratas sobib väga erinevate tööülesannetega töötajatele ja eelkõige neile, kellel on tööülesannete täitmise käigus vaja asju vedada. Näiteks haljastustöötajad, ehitussektori töötajad,

kullerteenuse pakkujad, stilistid, treenerid, õpetajad. Kastiratta kasutamine mõjub hästi ettevõtte mainele ning töötajate üldfüüsilisele ja vaimsele tervisele.

Lillepood Cork Flower Studio. Cork, Iirimaa. Allikas: www.yaycork.ie, autor: Clare Keogh

1.3 Motiveeriv näide laiast maailmast - ratastel restoran Cycelkokken

Morten ja Tine Kryger Wulffi loodud ratastel restoran Cycelkokken on Kopenhaagenis tegutsenud pea 20 aastat. Restorani liikuv kontseptsioon võimaldab toitlustamist eri tüüpi sündmustel nii sise- kui ka välistingimustes, avalikus ruumis või erakinnistul, sh aiapeod, pulmad, pop-up üritused, kontserdid, näituste avamised, pidulikud vastuvõtud, koolitused ja koosolekud ning palju muudki kuni kujutlusvõime piirideni. Selline ärimudel on laiahaardeline ja paindlik.

Lisaks Mortenile ja Tinele on restoranis tööl veel neli kokka. Toidu valmistamisel on abiks gaasipliit ja jää. Cycelkokkeni väljatöötatud kontseptsioon on 4,5 tunni pikkune rännak,

mille käigus saavad osalejad ratastel liikudes kogeda Kopenhaageni miljööd ja peatuskohtades nautida viiekäigulist menüüd.

Restoran Cycelkokken Kopenhaagenis. Allikas: Instagram, kasutaja Cycelkokken

2. PROBLEEMID JA VÕIMALUSED

Kastiratas kui töövahend. Kullerteenus ja kaubavedu:

- Sobiva taristu olemasolu. Kastiratta kasutamisel kullerteenuse jaoks võib takistuseks saada sobiva taristu puudumine. Selle probleemi ületamiseks on soovitatav eelnevalt välja selgitada, millised teed on kastirattaga hästi läbitavad. Samuti aitab kaubavedude hoolikam rühmitamine kulleril tõhusamalt kaupa laiali jagada.
- Sobiva kastiratta valimine. Kastirattaid on turul palju erinevaid. Varieerub kasti suurus, kandevõime ja lisavarustus. Kullerteenuseks sobivad hästi *Long John* ja *Trike* tüüpi rattad. Ratastel poe jaoks sobib eelkõige *Trike* tüüpi ratas.
- Konfliktid jalakäijatega. Kui linnapilti ilmuvad kullerteenust osutavad kastirattad, võib see tõstatada jagatud ruumi kasutamise küsimuse ühiskonnas. Seni on levinud toidu kullervedu tavaratastel, mis samuti alguses konflikte tekitas. Tänaseks on see aga osa liikluskultuurist. Kõige uuega harjumine võtab aega.

Kastiratta kasutuselevõtt töötajate hulgas:

- Kui ettevõte soovib kastiratta osta ja seda töötajatele ka vabal ajal kasutamiseks pakkuda, tuleb arvestada, et hetkel kehtivate seaduste alusel läheb see erisoodustuse alla, mistõttu on kohustuslik maksta erisoodustusmaksu.
- Hoiustamise küsimus. Kastiratta soetamisel tuleb lahendada ka selle parkimise ja hoiustamise küsimus. Kastiratas on raskem ja suurem kui tavaratas, seega ei ole mugav seda näiteks trepist üles tassida. Hoiustamine peab olema piisavalt mugav, et see kasutamist ei pärsiks. Uuemate hoonete juurde ehitatakse tihti maa-alused parklad, mis on väga hea võimalus ka kastirataste hoiustamiseks. Selle võimaluse puudumisel tasub kaaluda eraldi rattaparkla või kuuri ehitamist õue.

Kastiratas on abiks haljastustöödel. Golden Gate Park, California, Ameerika Ühendriigid. Allikas: Twitter, autor: Peter Chu

Äritegevusega seoses on kasvanud ka nõudlus kastirataste järele. Kastirataste müük Euroopas on projekti CityChangerCargoBike käigus läbiviidud uuringu andmetel tõusnud. Uuringu tulemused põhinevad 38 kastiratta kaubamärgi tootja anonüümsetel müügiandmetel. Uuringu tulemused näitavad kastirataste müügi 60%-list kasvu 2019. aastal ja vaatamata koroonaviiruse kriisile eeldatati jätkuvat kasvu ka 2020. 2018. aastal müüsid uuringus osalejad 17800 ja 2019. aastal 28500 kastiratast ning eeldatav müüginumber 2020. aastal oli 43600. Uuring jätkub ja uued tulemused esitatakse 2021. aasta kevadel[3].

[3] First European Cargo Bike Industry Survey. 2020. CityChangerCargoBike project. Allikas: http://cyclelogistics.eu/sites/default/files/downloads/Survey_market_sitze_results.pdf

3. ERINEVAD KASTIRATASTE TÜÜBID JA LISA(TURVA)VARUSTUS NING HINNAVAHEMIKUD

3.1 Kastirataste tüüpide loetelu ja parameetrid

Long John – kaherattaline kastiratas. Kast asjade või inimeste vedamiseks asub lenksu ees. Kasutatakse nii inimeste kui ka asjade transportimiseks. Mahutavuselt paikneb *Trike* tüüpi ratta järel teisel kohal.

Long John tüüpi kastirattad. Allikas: https://www.bikecitizens.net. Illustraator Karen Rike Greiderer.

Paper Mill on kohvi röstikoda Tallinnas. Fotol transporditakse kohviube kliendile *Long John* tüüpi kastirattal.

Allikas: Instragram, kasutaja Papermillcoffee

Trike – kolmerattaline kastiratas, mis mahutab rohkem ja kannab suuremaid raskusi kui *Long John* või *Long Tail* tüüpi kastiratas. Kast asub lenksu ees või taga. Lenksu ees asuva kastiga kolmerattalisi kastirattaid kasutatakse nii inimeste ja asjade vedamiseks kui ka äritegevuses, näiteks välikohviku pidamiseks. Taga asuva kastiga *Trike* tüüpi rattaid kasutatakse raskete koormate veoks, levinud on nende kasutamine postiteenuse puhul, samuti kuulub sellesse kategooriasse velotakso.

Trike tüüpi kastirattad. Allikas: https://www.bikecitizens.net. Illustraator Karen Rike Greiderer.

Long Tail – Mahutavuselt tagasihoidlikum kui *Long John* või *Trike* tüüpi rattad. Sobib nii asjade kui ka laste vedamiseks.

Long Tail tüüpi kastirattad. Allikas: https://www.bikecitizens.net. Illustraator Karen Rike Greiderer.

Hübriid - Hübriidratas sarnaneb kõige enam tavarattale, kuid mahutab rohkem. Pakiraam või korv asub lenksu ees. Ratast kasutatakse peamiselt asjade veoks.

Hübriidrattad. Allikas: https://www.bikecitizens.net. Illustraator Karen Rike Greiderer.

3.2 Ost ja rent

Kastirataste hind kujuneb mitme teguri koosmõjul, sh kandevõime, mudel, lisavarustus, elektritoe olemasolu. Kuni 80 kg kandevõimega ratas võib maksta 1000–2000 EUR. Kuni 350 kg kandevõimega ratas võib maksta 2000–12000 EUR[4].

Kes müüvad ja rendivad kastirattaid Eestis?

- **Tartu linna jalgrattalaenutus Velorent**

laenutus**:** https://www.tartu.ee/et/velorent

- **KP Cyclery Estonia OÜ**

OÜ KP Cyclery Estonia OÜ on eestlase Kaspar Peeki Taanis alustatud ettevõte, mis tõi hiljuti turule Eestis komplekteeritud ja keevitatud kastiratta *Nighthawk.*

Ost: https://kpcyclery.com/product-category/cargo-bikes/

- **JOOKS Rattastuudio Tallinnas**

laenutus: https://jooks.cc/jalgrattad/kaubarattad

ost: https://jooks.cc/rattarent

- **Kastiga Ratas veebileht**

ost: http://www.kastigaratas.ee/category/muuk/

- **CityBike Tallinnas**

laenutus: https://www.citybike.ee/teenused/29/transpordirattad

ost: https://www.citybike.ee/e-pood/cangoo-groovy-e-elektrisch-t19012

[4] A Mayor's Guide to Cargo Bikes. Allikas: http://cyclelogistics.eu/sites/default/files/downloads/CCCB-Mayors-Guide_SCREEN.pdf

3.3 Lisa- ja turvavarustus

Kastiratta ostmisel saab harilikult valida lisa- ja turvavarustuse, mis pakub kaitset sademete eest ja võimalusi laste, täiskasvanute ja asjade turvaliseks veoks. Lisa- ja turvavarustus varieerub sõltuvalt ratta mudelist ja kasutaja vajadustest, kuid levinumad elemendid on järgmised:

- Vihmakatted parkimiseks ja hoiustamiseks.
- Rattatuled ja helkurid - Ratta ostmisel tuleb jälgida, kas tuled kuuluvad komplekti või mitte. Tulede puudumisel tuleb need lisavarustusena muretseda, et oleks võimalik sõita ka pimedal ajal.
- Kuppel rattakasti peale – Kupleid on nii läbipaistmatuid kui ka läbipaistvaid, viimased tekitavad akna efekti. Lisaks kastis oleva kaitsele sademete ja tuule eest pakub kuppel tuulekaitset ka sõitjale.
- Rattakell, peeglid ja rattalukk.
- Elektrimootor – Saab vajadusel ka hiljem juurde osta.
- Valikus on ka erineva suurusega kastiratta kaste.